

1999.05.07.

A darab csak az előadás fele

Lőrinczy Attila drámája Kaposvárott és a Kamrában

Lőrinczy Attila Balta a fejbe című darabját bemutatták a Kamrában, és Kaposvárott, ott Balta a fülbe címmel játsszák. Ezzel a produkcióval vendégszerepelt a kortársdráma-fesztiválon a kaposvári társulat. Lőrinczy Attila Örkeny-ösztöndíjasként Judit avagy a kö'tészet hatalma címmel írt darabot. Schilling Árpád rendező felkérésére pedig a Vízkereztből készített sajátos változatot: egyetlen eredeti Shakespeare-sor sem hangzik majd el július 15-én, a zsámbéki bemutatón.

• Olvastam, hogy négy és fél hónapig szenvedett egy regény fordításával. Eközben jött rá, hogy ennyi erővel a saját dolgaival is foglalkozhatna. Így kezdett el drámát írni...

Az elmúlt tíz-tizenöt évben a prózai kísérleteim Nadas Péter hatása alatt fogalmazódtak meg. Igen személyes és gyötrelmes prózák, amelyek többnyire saját magukat is megsemmisítették.

• Hogyan megsemmisítették?

Szétéptem őket, abbahagytam az írásukat, vagy addig húztam a szöveget, amíg nem maradt belőlük semmi. Összesen talán öt-hat novellám jelent meg.

• Közben a Gödöllői Stúdióban is dolgozott.

Gaál Erzsivel színészként, Harsányi Sulyom László rendező kezdett dramaturgként használni főiskolai vizsgaelőadásokban. Amikor Harsányi Kecskeméten lett rendező, vele mentem dramaturgnak. Aztán Miskolcon is dolgoztam Kamondi Zoltán mellett. Kecskeméten voltam először kőszínháznál. Keserű tapasztalatokat szereztem a színház működését és a lehetőségeket illetően. Sok alapjában tehetséges és jóindulatú ember igen nagy energiával tulajdonképpen igen szerény eredményre jutott. Mindettől függetlenül nagyon fájdalmas volt megválni a társulattól, sokakat szerettem ott, először tartoztam valahová, és még fizettek is érte.

• Tudott csinálni valami fontosat dramaturgként?

Nem, nem hiszem. Bár arra büszke vagyok, hogy Zalaegerszegen Harsányival A nők iskolájából csináltunk egy szerintem jól játszható példányt, és a Medeia szövegváltozata is érdemi munka volt, amit Kamondival készítettünk a miskolci színház számára. Ezek bizonyos fokig írói és fordítói munkák is voltak.

• Az ön generációja általában meglehetősen szabadon kezeli az eredeti szövegeket, tetszése szerint átír, húz, beleír...

Én is egyre inkább hiszek ebben. Néhány évvel ezelőtt sokkal konzervatívabb álláspontot képviseltem. Azt gondoltam, hogy tessék előadni a művet, vagy tessék új darabot írni. Biztos, hogy valami művészi fogyatékoság, ha valaki átír. Valószínűleg azt jelenti, hogy őseredeti dolgot nem tud létrehozni. Számomra is nagy segítséget jelentett a shakespeare-i dramaturgia, nyelvhasználat. De természetesen tudatában vagyok annak, amit **Eörsi István** mondott: attól, hogy az ember Shakespeare vállára áll, még nem lesz három és fél méter magas.

• **A Balta a fejbe című darabjában Shakespeare-től körülbelül tíz mondat van, de sokan hiszik, hogy ennél lényegesen több...**

Erre büszke vagyok.

• **Miért kellett átírni Shakespeare-t? Az egyik kritikában felvetették, hogy nem lenne-e szerencsésebb a III. Richárdot játszani?**

Jó néhány újságcikk szól olyan bűncselekményekről, amelyekben "delikát" helyzetben lévő ifjak úgy döntenek, hogy kevés az, ami jutott nekik, mindent akarnak. Ezért aztán semmitől sem riadnak vissza. Ez drámai alaphelyzet. Az újságok híroldalai naponta szállítanak legalább négy-öt szinopszist. Az nem érdekelt, hogy ezeket realiztikusan, szociografikusan, pszichologizálva írjam meg. Érdekesebbnek ítélem ennél a Shakespeare-i korról, stílusról való párhuzamot és ellenpontozást. Azt reméltem, hogy ezzel „elemeltebbé” válik a történet.

• **Shakespeare-nél a bűnök indítékai elég világosak. De ma már – ahogy az ön darabjában is – az ölés szinte automatizmussá vált. Már nincs szó morálról.**

Az én Richárdom sorsát a „nemtudásai” határozzák meg. A világ- és az önismeret teljes hiánya. Az elkényeztetettség közepette artikulálatlan vágyai vannak, megszokta, hogy ezeknek gátlástalanul érvényt is szerez.

• **A vágyai nagyon jól körülhatárolhatók: gazdagság, erotika...**

Ezt a mai srácot a különböző darabértelmezések újjagdagnak nézték. Lehet, ebben én is hibás vagyok, pl. a túlzott argohasználattal. Nem akartam, hogy ez ilyen egyértelmű legyen, igazából a „mai trónörökös” helyzetet kerestem. Az újjagdagságnak egyébként ellentmond az is, hogy a nagyszülők szövegeiben azért megjelenik valamiféle kultúra, valamiféle mára nevetségessé váló világ- és erkölcsi rend, ami nyilvánvalóan nem a semmiből felbukkant olajszökítő és pénzmosó sajátja.

• **Igen elismerő, de meglehetősen lebunkózó kritika is megjelent a darabjáról. Első drámás szerzőként hogyan reagált ezekre?**

Az ember nyilván jobban szereti, ha dicsérik. Nem akarok erről sokat beszélni, a céltábla ne lőjön vissza.

• **Mit gondol a színpadi tapasztalatok után? Ritkaság, hogy egy első drámás szerző művét ugyanabban az évadban két frekventált színház is bemutassa, még hozzá egymástól markánsan különböző felfogásban.**

Nagyon örülök az eltérő felfogásoknak. Tudom, hogy egy darab az előadásnak körülbelül csak a fele. Több, a produkciókban játszó színész kérdezte tőlem, hogy olyan-e az előadás, mint amelyet elképzeltem. Alighanem szerencsés dolog, hogy nekem nincs a fejemben egy elképzelt előadás, amit viszont szeretnék látni. Ha a darabot valaki színre viszi, akkor engem az érdekel, hogy a rendező, a színészek, mit gondolnak róla.

• **Úgy nyilatkozott, hogy a hátralévő életét el tudná képzelni drámaíróként.**

Tavaly kaptam egy Örkény-ösztöndíjat. Megírtam a Judit avagy a költészet hatalma című darabomat, ami egy teljesen lenullázott életű negyvenes férfiről szól, aki a fejébe veszi, hogyha költő lenne, talán értelmet tudna adni az életének. Schilling Árpád rendező pedig fölkért, hogy írjam át számára a Vízkeresztet. Ennek a produkciónak július 15-én lesz a bemutatója Zsámbékon. Ez a Vízkeresztnek meglehetősen szabadon kezelt változata, az eredetiből egyetlen sor sem lesz benne.

Magamtól nem fogtam volna még egyszer „Shakespeare-hamisításba”, de ebben az ínséges világban ilyen jó felkérést nem lehetett visszautasítani.

Bóta Gábor